

Lausunto

12.9.2025

Lausunto ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman päivitykseen liittyen

Oikeusministeriö on pyytänyt Valtion koulukodin lausuntoa osana ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman päivittämistä. Valtion koulukoteja on pyydetty vastaamaan erityisesti kuuteen lausuntopyynnössä 25.6.2025 esitettyyn kysymykseen.

Valtion koulukodin vastaukset perustuvat viiden Valtion koulukotiyksikön asiantuntijoilta kerättyihin näkemyksiin sekä yleisempään tilannekuvaan Valtion koulukotiyksiköihin sijoitetuista lapsista.

Valtion koulukodit on ainoa valtiollinen sijaishuollon toimija Suomessa. Valtion koulukodilla on viisi yksikköä, joissa asuu yhteensä noin 100 lasta. Valtion koulukodin yksiköihin sijoitetut lapset ovat iältään 12-17 -vuotiaita. Yleisin ensisijainen sijoituksen syy Valtion koulukodin yksikköihin on noin 40 %:lla oleva laittomien päihteiden käyttö.

Valtion koulukotiyksiköissä tehtävän työn kautta näkyy selvästi, että viimesijaiseen sijaishuoltosijoitukseen päätyvillä lapsilla on usein erilaisia hyväksikäyttökokemuksia. Tyttöjen kohdalla seksuaalinen hyväksikäyttö on hyvin yleistä. Hyväksikäyttötilanteet saattavat jatkua myös lapsen ollessa sijaishuollon piirissä. Koulukodeissa törmätään liian usein siihen, että sijoitetut alaikäiset lapset myyvät alastonkuvia, seksuaalissisältöisiä videoita ja myös itseään. Lasten karkureissut eli hatkat sijaishuoltopaikasta ovat lapsille erityisen vaarallisia hyväksikäytön näkökulmasta.

Koulukotityöntekijöiden kokemuksen mukaan myös erilaiset rikoksia tekevät porukat/jengit hyväksikäyttävät sekä tyttöjä seksuaalisesti, mutta myös poikia rikoksen tekemisessä.

Sijaishuoltoon sijoitettujen lasten hyväksikäyttö niin seksuaalisesti kuin rikosten tekemiseen kytkeytyy olennaisesti verkkovälitteisyys. Lasten vapaa mahdollisuus älylaitteisiin mahdollistaa hyväksikäyttäjien kontaktit lapsiin, vaikka lapsi olisi sijaishuoltopaikassaan.

Koulukoteihin sijoitettujen lasten kautta katsottuna ihmiskaupan vastaisen työssä on useita tyypillisiä haasteita. Näillä lapsilla, joita hyväksikäytetään, on usein ongelmallista päihteiden käyttöä ja he ovat päihteitä saadakseen alttiita hyväksikäyttöön. Laitossijoitettu lapsi pelkää usein hyväksikäyttäjäänsä eikä toisaalta useinkaan luota viranomaisiin. Iso ongelma on myös se, että osa hyväksikäytetyistä lapsista ei itse tunnista tai ymmärrä hyväksikäyttöään oman psykologisen tilansa vuoksi.

Kun jokin hyväksikäyttötapaus päättyy rikosprosessiin, ovat tutkinta- ja käsittelyajat pitkiä, joka on vaikeaa ja jopa haitallista usein nuoren uhrin kannalta.

Sijaishuollossa olevien lasten osalta ihmiskauppaa/hyväksikäyttöä voitaisiin ehkäistä sujuvammalla viranomaisten välisellä tietojenvaihdolla. Tarvittaisiin myös lainsäädäntöä, joka antaisi mahdollisuuden suojella hyväksikäytölle alttiita lapsia rajoittamalla nykyistä laajemmin liikkumista ja yhteydenpitoa (puhelinta). Ylipäätään sosiaaliseen mediaan tulisi asettaa rajoituksia ikärajojen ja hyväksikäyttöä estävin ominaisuuksin.

Koulukotien henkilökunta kokee, että riskissä olevia nuoria pitäisi myös valistaa enemmän hyväksikäytöstä, ihmiskaupparikollisuudesta ja niiden vaikutuksista ja toisaalta avun saamisen mahdollisuuksista.

Hyväksikäytölle alttiita lapsia olisi näkemyksemme mukaan parasta tavoittaa jalkautuvassa työssä sekä matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja luomalla/ylläpitämällä. Tällaista työtä kaduilla tekee muun muassa Aseman Lapset ry. Mainitut keinot olisivat erityisen tärkeitä sijoituksesta omille teilleen lähteneiden tavoittamiseksi. Ylipäätään laitoksesta omille teilleen lähteneiden lasten tavoittamiseen tulisi käyttää nykyistä toimivampia keinoja. Lastensuojelulaitosten henkilöstö tarvitsisi enemmän koulutusta ja tietoa ihmiskaupparikollisuudesta. Uhreja voitaisiin tunnistaa huomattavasti nykyistä enemmän, jos lastensuojelulaitoksissa olisi enemmän ymmärrystä ja osaamista asiassa.

Sijaishuollossa asuvan lapsen avunsaantia hyväksikäyttötilanteissa parantaisi sujuva viranomaisyhteistyö. Lastensuojelulaitoksiin tarvitaan enemmän ymmärrystä hyväksikäyttöilmiön psykologisesta puolesta, jotta hyväksikäyttöä kokeneita lapsia voitaisiin kohdata ja hoitaa paremmin.

Rikosvastuun toteutumisen näkökulmasta nostamme esiin erityisesti nuorten kohdalla tarpeen nykyistä huomattavasti nopeampiin oikeusprosesseihin. Kun tapahtuman/rikoksen ja tuomioistuinkäsittelyn väli venyy 1-2 vuoteen, on se nuoruusikäiselle lähes ikuisuudelta tuntuva aika. Tiedetään, että osassa laitossijoitettujen lapsiin kohdistuneiden hyväksikäyttörikoksissa on tekijöinä myös toiset alaikäiset tai hyvin nuoret rikosentekijät.

Rikosprosessin joutuisuus on myös alaikäisen tekijän kannalta välttämätöntä, jos rikosvastuun toteutumisen toivotaan ehkäisevän uusia rikoksia. Tulisiko nuorten rikosten uhrien ja/tai tekijöiden oikeusprosessit eriyttää tuomioistuimissa ”omaksi kaistakseen”?

Kaisa Tammi

ma. Valtion lastensuojeluyksiköiden johtaja

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This documents contains 3 pages before this page
Dokumentet inneholder 3 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 3 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 3 sider før denne side

Detta dokument innehåller 3 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende